

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

9. An Deus cognoscat entia rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Qui
compa-
ratiuus.

quam ante non habuit. *Actus comparatiuus* est quando considerat intellectus aliquid cum ordine ad aliud, ut si quis cognoscat animal esse prædicabile de homine, aut Petro, aut Ioannem esse dominum Pauli, aut Deum esse creatorem mundi, siue hoc faciat simpliciter apprehendendo, siue iudicando cum discursu, aut sine discursu. Quæritur ergo in prima parte quæstionis, quoniam ex his actibus possit intellectus fabricare ens rationis: quia de re varij sunt modi dicendi, quos prolixum esset recensere, cum res ipsa facile decidi possit.

CONCLUSIO I.

Quæ-
que actu
potest in
tellectus
dare esse
obiecti-
uum enti
rationis.

87. Si sufficiat ad ens rationis producendum, quod sit obiectum in intellectu, potest fieri per quemcumque actum intellectus, ex prædictis. Probatur quia potest intellectus apprehendere ipsum: & iudicare ipsum existere & esse ens reale, aut non esse ens reale, & hoc cum discursu aut sine discursu. Item potest directe apprehendere ipsum, & comparare ipsum ad aliud, & per cognitionem reflexam cognoscere ipsum esse à se cognitum: sed per quemcumque ex his actibus ens rationis habet esse obiectiue in intellectu, hoc enim nihil aliud est, quam terminare cognitionem intellectus: ergo si nihil aliud requiratur ad faciendum ens rationis, quam quod habeat esse obiectiue in intellectu, per quemlibet ex prædictis actibus potest fieri ens rationis: nec propterea in hoc video esse posse controuersiam ullam realem.

CONCLUSIO II.

Quomo-
do non
posset
fieri per
primam
opera-
tionem.

88. Si non sufficiat ad fabricationem entis rationis dare ipsi esse obiectum, sed ulterius requiratur quod indicetur existere à parte rei, vel per se absolute, vel in aliquo subiecto per modum forme, aut partis, tum non poterit fieri per primam operationem intellectus, hoc est per simplicem apprehensionem ullam, bene tamen potest fieri per secundam, aut tertiam operationem, & per actus rectos ac reflexos. Hæc etiam videtur esse extra controuersiam, & patet prima pars, quia per primam operationem nequit quis aliquid iudicare. Secunda pars patet, quia potest quis & sine discursu, & cum discursu, falso tamen, iudicare aliquid existere, quod non possit existere tertia etiam pars patet, quia potest quis iudicare directe, quod Sacramenta possint physice creare gratiam, aut non possint, & tum directe iudicat alterutro ex illis actibus, quod existat in illis aliquid impossibile, ut est euident, ergo potest cognitione directa, seu non reflexa facere ens rationis. Rursus, potest iudicare quod paries à se cognitus habeat esse cognitum per cognitionem passiuam vitalem in ipso pariete inharerentem, & tum faciet ens rationis per actum reflexum.

89. Solum iam, quantum ad primam partem, manet dubium, quidnam reuera requiratur ad fabricandum ens rationis, seu uter dicendi modus ex duobus iam propositis sit præferendus: sed ut bene aduertit *Suar. disp. 54. sect. 2.* controuersia est de nomine, & apud Thomistas communiter videtur posterior modus loquendi esse communior, nimirum quod requiratur ad effectiorem entis rationis iudicium falsum, & non sufficiat quæcumque cognitio eius. Sed apud Scotistas prior modus loquendi est satis vulgaris, & quidem appositus: cum enim ens rationis non habeat aliud esse extra causas, quàm esse intentionale, seu cognosci, seu esse obiectiue in intellectu, cur non posset dici habere suam existentiam per quemcumque actum, per quem cognoscitur? Sed quia tamen quæstio est plane de nomine, non est multum cum illo contendendum de sua acceptione, sed quod in similibus quæstionibus semper fieri oporteret, prius quam cum illo circa fabricam entis rationis controuersia esset ineunda, conueniendum esset in acceptione nominis.

90. Ex his facilis est resolutio secundæ partis quæstionis, nam si Deus cognoscat entia rationis, dicendum est iuxta secundum modum dicendi quod eo ipso faciat entia rationis non secus ac homo, & consequenter quod omnis intellectus possit facere ens rationis, quia si diuinus potest, poterit Angelicus, & consequenter omnis, quamuis autem cognosceret entia rationis, si tamen ad ea faciendum requiratur iudicium falsum, euident est Deum

non posse facere entia rationis, & consequenter ens rationis non posse fieri ab omni intellectu, quia euident est Deum non posse habere iudicium ullum falsum, hoc enim esset maxima imperfectio eius & contra perfectionem summam veracitatis eius in cognoscendo. Quod si non cognoscat entia rationis, tum æquè certum est, quod non possit illa facere, & consequenter etiam quod ens rationis non possit fieri ab omni intellectu, quia non sunt nisi cognoscendo ipsa: unde tota difficultas secundæ partis est, an Deus cognoscat illa, necne; quod examinabitur quæstione sequenti.

QUÆSTIO IX.

An Deus cognoscat entia rationis.

91. Prima sententia est Deum cognoscere entia rationis indirecte, hoc est quatenus cognoscit cognitionem illam, qua fiunt entia rationis, & qua cognoscuntur. Ita *Suar. supra sect. 2. Riquius. dub. 5. de ente rationis. Merinerus disp. 3. de vniuersalib. q. 6.*

Secunda sententia est, Deum non cognoscere ens rationis, directe aut indirecte. Ita *Vasq. 1. par. disput. 118. 73. Caberus disp. 1. de vniuersalib. dub. 8.*

Tertia sententia est Deum cognoscere ens rationis directissime. Hanc præter Scotistas fere omnes tenent *Lorca 1. 2. sect. 1. disput. 25. Arrubal disp. 34. c. 7. Aggredius tom. 1. de beatitud. lib. 5. q. 6. Fonseca lib. 7. met. c. 8. & alij plures.*

CONCLUSIO I.

92. Deus cognoscit entia rationis, & quidem directe. Hæc est communior, & prima pars est contra secundam sententiam, secunda contra primam.

Probatur prima pars, quia Deus comprehendit omnes actus intellectus humani, ergo cognoscit obiecta eorum, quia impossibile est comprehendere aliquem actum, quin cognoscatur obiectum eius, cum sit ratio determinans intellectum ad tale obiectum: sed obiectum actus, quo cognoscitur ens rationis, est ipsum ens rationis; ergo Deus cognoscit ens rationis.

Confirmatur: Deus non cognosceret comprehensue & perfectissime ignem, nisi cognosceret, quod haberet facultatem producendi calorem; nec posset cognoscere talem facultatem, nisi cognosceret calorem, ut per se patet; ergo non cognoscit perfectissime intellectum, nisi cognoscat quod possit cognoscere ens rationis, nec potest cognoscere hoc, nisi possit cognoscere ipsum ens rationis.

Probatur secundo, quia sequeretur Deum non posse cognoscere omnem propositionem veram, sed hoc est absurdissimum. Probatur sequela, quia propositio non potest cognosci esse vera, nisi cognoscatur esse conformis suo obiecto, veritas enim eius consistit in illa conformitate; sed si Deus non cognosceret ens rationis, non cognosceret obiectum alicuius propositionis veræ nimirum huius: chymera est intelligibilis, & impossibilis realiter, quia obiectum est ens rationis.

93. Nec tollit vlla ratio hæc difficultatē quod respondet *Vasques*, actus intellectus, qui versantur circa entia rationis tendere etiam in obiecta realia, & ad illa tantum dicere respectum transcendentalem, unde cum Deus cognoscat obiecta omnia realia, poterit cognoscere omnes actus intellectus. Hoc, inquam, non tollit difficultatem, quia actus intellectus, si dicat respectum transcendentalem ad aliquid, debet illud dicere ad omne quod per ipsum intelligitur, quia est eadē ratio, & consequenter, si ex eo quod dicat respectum transcendentalem ad obiecta realia, non potest perfecte cognosci, quin intelligantur illa obiecta realia, idem erit dicendum de obiectis, quæ sunt entia rationis. Deinde, quando dicitur per propositionem aliquam, chimeram esse intelligibilem, sed impossibilem, prædicatum illius propositionis non dicitur de obiecto aliquo reali, sed de obiecto rationis: ergo ut veritas istius propositionis & ipsa propositio, ut habet rationem propositionis, cognoscatur, non sufficit quod cognoscatur quodcūque reale, sed necessarium est cognoscere istud ens rationis, de quo dicitur istud prædicatum. Præterea omnia realia quæ cognoscit intellectus, quando cognoscit chymeram

Deus cog-
noscat
directe
entia ra-
tionis.

Respon-
sio Vasq.

Relictur.

Ad fa-
ciendum
ens ra-
tionis
sufficit
quæcū-
que cog-
nitio
eius.

An Deus
faciat
entia ra-
tionis.

merā esse ens rationis, posset cognoscere, quin cognoscat chymeram esse ens rationis: ergo ex cognitione entium realium Deus non cognoscit obiectū istius actus.

94. *Probatur secundo ad hominem*, quia Deus cognoscit actus libere suos formalissime ut distinguuntur ab actibus suis necessariis, sed ut sic dicunt formaliter tantum respectum rationis secundum *Vasques*: deinde cognoscit valorem operum Christi, actus morales bonos & malos: sed secundum *Vasq* valor operum Christi est relatio rationis, & actus morales constituuntur in esse boni & mali per relationem rationis, ergo Deus cognoscit entia rationis.

Probatur
quod di-
recte co-
gnoscat
Deus
entia ra-
tionis.

Probatur secunda pars: quia quamvis non esset possibilis vllus intellectus creatus, verum esset, quod chymera esset quid impossibile & hoc etiam cognosceretur à Deo: ergo ens rationis potest cognosci à Deo directe. Consequentia patet, quia eatenus cognosceretur indirecte, quatenus cognosceretur per cognitionem cognitionis, creata, ergo si cognosceretur, quamvis esset impossibilis cognitio creata, cognosceretur directe. Antecedens etiā probatur, quoad primam partem, quia ex se formaliter chymera habet esse impossibilis realiter, sicut homo habet esse possibilis, ergo, quāvis intellectus creatus non esset possibilis, verum esset quod chymera esset impossibilis realiter. Probatur idem antecedens quoad secundam partem, quia absurdum est esse aliquā veritatem obiectivam, quæ non intelligeretur à Deo.

Probatur secundo eadem pars, quia factibile ut factibile potest cognosci directe & non tantum per cognitionē potentiæ factiæ aut factionis, ergo intelligibile, ut intelligibile potest cognosci directe, & non tantum per cognitionem potentiæ intellectiæ aut intellectiois.

Confirmatur: quia cognitio non est prius representativa entis rationis quam ens rationis est representabile per cognitionem, ut manifestum est, ergo intellectus perfectissimus potest æque primo intelligere & æque directe utrumque, & consequenter poterit intelligere ens rationis directe, quia sic intelligere, est intelligere cognitionem non prius terminata ad aliud, quam ad id quod dicitur directe intelligi.

Probatur utraque pars conclusionis: quia non argueret vllam imperfectionem in Deo, quod cognosceret entia rationis directe, ergo debet admitti. Consequentia patet, quia ideo id negant aduersarij quia existimant quod inde argueretur aliqua imperfectio in Deo. Probatur antecedens soluendo obiectiones.

95. *Obijcies primo*: sequeretur Deum facere entia rationis, quia sunt eodem actu quo cognoscuntur: sed cōsequens est absurdum, ergo & antecedens vnde sequitur. *Suarez* respondet non sequi, ex eo, quod cognoscantur entia rationis indirecte, ea fieri, sed solum ex eo quod cognoscantur directe: vnde cum ipse teneat ea non cognosci directe, videtur sibi euadere hanc difficultatem.

Sed contra, quia si per cognitionem directam fierent, fierent etiam per indirectam, tum quia ideo fieret per directā, quia per eam haberent esse obiectiue in intellectu, sed etiā per indirectam haberent esse obiectiue in intellectu; tum etiam quia non est maior ratio quod per vnam fierent quā per alteram, ad hoc enim impertinēs est quod vna sit directā & altera non sit. Quomodo enim non minus producit realiter, quod producit indirecte à causa sic producete, quam quod producit directe; ita, si intellectio aut productio intellectiois sit productio entis rationis, non minus debet censerī produci, quod intelligitur indirecte, quam quod intelligitur directe.

Respondetur igitur ad obiectionem melius ex dictis, distinguendo sequelam: si requiratur iudicium falsum ad faciendum ens rationis, negatur sequela; si non requiratur, sed sufficiat cognitio directā ipsorum, concedo sequelā, nec id est inconueniens.

Obijcies secundo: Si intelligeret ens rationis vllō modo, & præsertim directe, apprehenderet aliquid aliter quā est, sed hoc non deceret intellectum perfectionis infinite, qualis est diuinus. Probatur sequela, quia non

posset intelligere chymērā constitutam ex homine & bruto v.g. quin cognosceret hominem per modum partis coniungibilis cum bruto, sed hoc est cognoscere ipsum aliter quam est.

96. *Confirmatur*, quia si cognosceret relationē rationis intrinsece denominatiuam obiecti cogniti, deberet cognoscere aliquid esse quod reuera non est: sed hoc est absurdum: ergo saltem non debet directe cognoscere entia rationis.

Respondetur negando sequelam, & distinguendo maiorem probationis: per modum partis rationaliter coniungibilis, concedo; per modum partis realiter coniungibilis, negatur maior & etiam minor.

Ad confirmationem distinguenda est maior: deberet cognoscere aliquid esse realiter, quod non est realiter, aut rationaliter, quod non est rationaliter, negatur, deberet cognoscere aliquid esse rationaliter, quod non est realiter, conceditur, nec hoc est conueniens.

Ut autem melius percipiatur quomodo nō arguat imperfectionē in Deo cognitio etiā directā entis rationis, aduertendum est non ex eo colligi imperfectionē intellectus creati, quod apprehendat entia rationis aut secundū se, aut secundū in existentia in aliquo alio, in quo esse non possunt nisi per intellectū, sed ex eo quod iudicet illa esse, aut posse esse à parte rei; vel ex eo quod apprehendat ea tam imperfecte, ut nesciat an sint aut possint esse etia realia, vel denique ex eo quod non possit cognoscere quomodo se habeant entia realia à parte rei, nisi cōcipiendo entia rationis: vnde cū Deus non habeat tale iudicium, nec tam imperfectam apprehensionem de illis, nulla prorsus sequitur imperfectio ex eo quod apprehendat illa sine tali iudicio aut periculo eius, & sine tali imperfectione.

QVÆSTIO X.

De diuisione entis rationis.

98. *Q*uia non est dubium quin possit intellectus ali-
quod ens rationis considerare, & cum modo
per se stans, sicut facit, quando concepit hircocerum,
& cum modo efficientis intrinsece aliud, sicut facit, quā-
do apprehendit intellectioem in lapide tanquam pro-
priam operationem eius; sequitur etiam dubium esse nō
posse, quin ens rationis ut sic diuidi possit in substantiā
& accidens. Et quia potest intelligere ens rationis affi-
cere ens aliud per modū respectus pure ordinantis vnū
ad aliud, & per modū formæ absolutæ; Accidens ratio-
nis ut sic potest diuidi in accidens respectiuium & in ac-
cidens absolutum. Et rursus quia potest ex accidentibus
rationis absolutis aliqua considerare per modum formæ
absolutæ tribuentis extensionē, ut si consideraret An-
gelum à forma aliqua distincta realiter habere capaci-
tatem ad implendū tantum vel tantū locum, & alia per
modū formæ absolutæ tribuentis actiuitatē, ut si con-
sideraret Deum habere formam realiter distinctam, per
quam posset calefacere, Accidens rationis absolutū po-
test diuidi in quantitatem & qualitatem; & eodē sane
modo posset diuidi accidens respectiuium rationis ut
sic in tot prædicamēta, in quot diuiditur relatio realis.

At quoniam entis realis diuisio in prædicamēta fit &
traditur, ut exactius naturam cuiusque entis realis co-
gnoscamus, & scientias reales acquiramus; nec vtile est
de entibus omnibus rationis sciētias aliquas per se tra-
dere, eorūque naturis contēplandis inharere; nō est ne-
cesse ut huiusmodi diuisio prædicamētalis eris rationis
detur, & propterea paucissimi auth. meminerūt ipsius.

99. Alia tamē satis vulgaris diuisio est entis rationis in
illud, q. habet fundamentū in re, & illud, quod non ha-
bet fundamentum; prioris generis reputatur relationes
rationis, quæ considerantur in obiectis denominatis ex-
trinsece, & in Deo; posterioris vero substantiæ cōpositæ
ex partib⁹ incōponibilibus, ut hircoceruus. At reuera nō
bene explicatur quomodo cōsideratio hircocerui non
habeat tantū fundamentū in re, quantum habet conside-
ratio relationis rationis in re, cognita ad cognoscendū,
nā quemadmodū intellectus ex eo quod videt deno-
minationē nouam in obiecto cognito, dicitur per hoc
quam

Ens ra-
tionis
potest
diuidi in
substan-
tiam &
accidens.

Et acci-
dens ra-
tionis in
absolutū
& respe-
ctiuium.

Diuisio
entis ra-
tionis in
habens
& nō ha-
bens fun-
damentū
in re.